

Zpráva o šetření

ve věci postupu Městského úřadu Luhačovice při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilé Bány A. (narozena xxx) a Krajského úřadu Zlínského kraje při přešetření stížnosti

---

V listopadu 2014 se na mě obrátila paní C. A., bytem yyy (dále také „stěžovatelka“ nebo „matka“) se stížností na Městský úřad Luhačovice (dále také „OSPOD“). Stěžovatelka zpochybňuje nestrannost úřadu, stranění otci dovozuje zejména z postoje OSPOD, který podporoval styk dcery s otcem.

Stěžovatelka měla výhrady k vyřízení stížnosti z července 2014, kterou v srpnu 2014 uznal tehdejší tajemník úřadu za částečně důvodnou. Není spokojená ani s prošetřením stížnosti Krajským úřadem Zlínského kraje.

A - Předmět šetření

Po doplnění zákonných náležitostí podnětu jsem se rozhodla zahájit šetření.

Své šetření jsem zaměřila zejména na posouzení:

- **zda podpora styků s dcerou navrhovaných a požadovaných otcem byla namístě**
- **zda OSPOD přijal za účelem usnadnění kontaktů otce s dcerou veškerá opatření, která od něj bylo možné v daném případě rozumně očekávat, pokud vyhodnotil, že je styk nezletilé s otcem v jejím oprávněném zájmu**
- **zda se závěry přešetření stížnosti krajským úřadem promítly do výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé.**

Pro úplnost podotýkám, že se nemohu zabývat tím, co bylo a je předmětem soudního řízení ani vyšetřování Policie České republiky, proto se nevyjadřuji k postupu a rozhodnutí soudů ani orgánů činných v trestním řízení. Mým úkolem je hodnotit postup OSPOD, vůči němuž bylo zahájeno šetření při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilé Bány.

O zahájení šetření jsem informovala jak stěžovatelku, tak starostu Městského úřadu Luhačovice a ředitele Krajského úřadu Zlínského kraje.

Své závěry opírám o spisovou dokumentaci OSPOD a zjištění získaná v rámci místního šetření uskutečněného na OSPOD.

B - Skutková zjištění

V únoru 2011 podala stěžovatelka soudu návrh na schválení dohody rodičů o výkon rodičovské (z)odpovědnosti k nezletilé po rozvodu manželství. OSPOD,

kteřý byl ustanoven kolizním opatrovníkem Bány, uzavření dohody podpořil. V březnu 2011 soud svěřil nezletilou do péče matky, otci stanovil výživné, styk otce s dcerou soud neupravil.

Počátkem roku 2012 žádal otec soud o úpravu kontaktů s dcerou, tvrdil, že dohoda s matkou o styku sice funguje, z pracovních důvodů však může dceru navštěvovat pouze 1x za 14 dnů, pokud mu stěžovatelka styk umožní, tak ve velmi omezeném časovém prostoru (cca 30 minut), stykům jsou často přítomni i její rodiče, což mu vadí a má zájem o postupné rozšíření kontaktů. Styk s dcerou požadoval bez asistence rodičů matky, v pátek od 10:00 hod. do 17:00 hod. v místě bydliště dcery, přítomnost stěžovatelky u styků v té době akceptoval. Stěžovatelka se odvolala proti ustanovenému koliznímu opatrovníkovi, tvrdila, že nehájí zájmy dcery a straní otci. Odvolací soud potvrdil ustanovení OSPOD kolizním opatrovníkem Bány. Koncem května 2012 kolizní opatrovník ve svém vyjádření soudu navrhl vypracovat znalecký posudek s ohledem na diametrálně odlišná tvrzení rodičů.¹ Koncem července 2012 soud rozhodl o asistovaných kontaktech otce s dcerou, kterým měla být přítomna stěžovatelka a pracovnice FOD každý lichý pátek od 10:00 hod. do 12:00 hod. a od 15:30 hod. do 17:00 hod. Asistovaný kontakt se začal realizovat od září 2012.²

V květnu 2013 podala stěžovatelka návrh na zbavení otce rodičovské (z)odpovědnosti, kterou odůvodnila pohlavním zneužitím dcery otcem v průběhu jeho asistovaného styku, současně žádala o svěřeni dcery do své péče a zákaz styků otce s dcerou do rozhodnutí soudu. OSPOD se ve vyjádření k návrhu matky ztotožnil s doporučením PČR ohledně pozastavení asistovaných kontaktů otce s dcerou do ukončení šetření. Znovu žádal soud o vypracování znaleckého posudku, upozornil na možné negativní dopady absence styku otce s dcerou v případě, že se nepotvrdí pohlavní zneužití. Návrh stěžovatelky soud koncem května 2013 zamítl, počátkem července 2013 potvrdil usnesení odvolací soud. Asistované styky otce s dcerou se obnovily. V říjnu 2013 PČR poté, co prošetřila podání stěžovatelky, věc odložila.³

Znalecký posudek z počátku března 2014 u otce nezletilé neshledal žádnou poruchu myšlení či vnímání, ani jinou osobnostní patologii, která by ho omezovala ve výchovné způsobilosti, a tím ho vyloučila z kompetentní role otce. **Znalkyně upozornila na hyperkritické a negativistické postoje proti osobě otce ze strany rodičů stěžovatelky a jejího manžela, které bývají většinou znamením negativního ovlivňování dítěte proti rodiči, tzn. rozvoje syndromu zavrženého rodiče.** Stěžovatelka se ze zdravotních důvodů nepodrobila znaleckému zkoumání, se závěry znalkyně zásadně nesouhlasila, tvrdila, že byla podjatá, jelikož je známá rodičů otce (znalecký posudek vypracovala Dr. D. z Brna, v Brně žije i rodina otce).

---

¹ Stěžovatelka tvrdila, že má obavu z chování otce, který ji v minulosti znásilnil, vzrušil se u koupání dcery, choval se k ní nevhodně, trpí duševní poruchou, není schopen se o dceru postarat. Otec tvrzení stěžovatelky popíral, tvrdil, že na popud stěžovatelky se opakovaně podrobil vyšetření u odborníka, o dceru se je schopen postarat, mohli by mu pomoci i jeho rodiče.

² Stěžovatelka tvrdila, že má obavu z chování otce, který by ji mohl znásilnit, že trpí poruchou nebo duševní nemocí, proto trvá na přítomnosti další osoby.

³ Kromě výsledků provedla PČR operativní šetření na místě samém a dospěla k závěru, že otec s dcerou byli v době, kdy mělo dojít k trestnému činu, vzdáleni od dozorujících osob 8 metrů, což je stěžejní skutečnost plně znemožňující, aby k trestnému jednání došlo.

V červnu 2014 soud rozhodl o rozšíření kontaktů otce s dcerou včetně navykacího režimu, který kolizní opatrovník podpořil.⁴

V srpnu 2014 OSPOD hovořil se stěžovatelkou o stycích otce s dcerou, poté se zúčastnil předávání nezletilé ke styku s otcem, koncem srpna pak asistovala stykům otce s dcerou pracovnice FOD. Nezletilá v té době již otce odmítala. Počátkem září 2014 otec informoval OSPOD o neuskutečněných kontaktech s dcerou, o požadavku stěžovatelky, aby přerušil s dcerou kontakty. V září 2014 podala stěžovatelka další návrh na zákaz styku, který odůvodnila odmítavou reakcí dcery. Kolizní opatrovník se klonil k zamítnutí návrhu matky. Soud návrh zamítl, zdůraznil, že by měla matka dceru na styk připravit nejen po materiální ale i duševní stránce. Styk stěžovatele s dcerou se v intencích soudního rozhodnutí z června 2015 nepodařilo realizovat. Dcera odmítala opustit domácnost matky a otec ji nechtěl „tahať“ z bytu násilím. Kolizní opatrovník navrhl navykací režim, jelikož dle jeho názoru hrozil syndrom zavrženého rodiče. Od října 2015 se měly, dle rozhodnutí soudu, začít realizovat kontakty otce s dcerou (v rámci navykacího režimu) v Poradenském centru ve Zlíně.⁵

V červenci 2014 řešil tehdejší tajemník Městského úřadu Luhačovice Ing. Michael Jahoda stížnost na postup OSPOD při výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé, přesněji, postup sociální pracovnice Mgr. Bc. Miluše Netíkové. V srpnu 2014 po osobním projednání stížnosti tajemník v písemném vyrozumění uznal stížnost za částečně důvodnou – ve vyrozumění č. j. M ULU 13866/2014/21, ze dne 22. 8. 2014, tajemník konstatoval, že provedení sociálního šetření na veřejné komunikaci, byť se svolením stěžovatelky, bylo nevhodné, rovněž časté střídání sociálních pracovníků shledal za problematické. Stěžovatelku informoval, že pochybení projednal s vedoucí odborů a poznatky uplatnil ve standardech kvality výkonu sociálně-právní ochrany dětí.⁶

V listopadu 2014 se stěžovatelka dostavila na krajský úřad, sdělila, že vyřízení stížnosti tajemníkem nesplnilo svůj účel, naopak, sociální pracovnice jsou vůči ní evidentně nepřátelské. V lednu 2015 pracovníci krajského úřadu navštívili stěžovatelku za účelem projednání doplnění stížnosti.⁷ V únoru 2015 krajský úřad stěžovatelku písemně vyrozuměl o přešetření její stížnosti. Stížnost stěžovatelky a jejího manžela uznal za částečně oprávněnou. Za pochybení označil časté střídání

---

⁴ Po dobu prvních dvou měsíců od právní moci rozhodnutí se styky měly realizovat každou lichou středu od 10:00 do 12:00 hod., od 14:30 do 16:00 hod. v místě bydliště nezletilé.

Po dobu dalších dvou měsíců každý lichý pátek v době od 14:30 do 18:00 hod., následnou sobotu v době od 8:00 do 12:00 hod. v místě bydliště nezletilé.

Další dva měsíce každý lichý pátek od 10:00 hod. do 18:00 hod. a následně každý lichý víkend od pátku 10:00 do neděle 18:00 hod.

⁵ Od 20. 10. 2015 a poté vždy každé úterý v lichých týdnech po dobu 8 měsíců s tím, že první dva měsíce bude kontakt od 16:00-16:30 hod., po další dva měsíce od 16:00 do 17:00 hod. po další měsíce po dobu 16:00 do 17:30 hod. a další měsíce od 16:00 do 18:00 hod.

⁶ Standardy kvality výkonu sociálně-právní ochrany jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je určena úroveň kvality poskytované sociálně-právní ochrany při postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k dětem, rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu, včetně stanovení vnitřních postupů orgánů sociálně-právní ochrany.

⁷ Krajský úřad Zlínského kraje nezaujal jednoznačné stanovisko k jednání sociální pracovnice Mgr. Bc. Netíkové z října 2011, která otci plánovala předat materiály (přesněji vzor návrhu na úpravu styku) v polední pauze semináře v Brně (spis Om 12/11, strana 17).

sociálních pracovníků při výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé, což mohlo způsobit nahodilou práci s rodinou. Skutečnost, že se s nezletilou Bárou sociální pracovnice osobně setkala až v srpnu 2013, ačkoliv kontakt s rodinou OSPOD navázal od roku 2011, označil krajský úřad za nedostatečný zájem o nezletilou. Sociální šetření uskutečněné na veřejné komunikaci zhodnotil jako vhodné. OSPOD měl, dle závěrů krajského úřadu, svolat společné jednání rodičů. Krajský úřad dále OSPOD vytkl, že stěžovatelku neinformoval, o čem hovořil s dcerou v říjnu 2014. Dalším námitkám stěžovatelky o podjatosti OSPOD, nevhodném chování vedoucí odboru, o nevhodnosti podání návrhu na navykací režim, předání materiálů otci, nepřisvědčil.

C - Hodnocení věci ochránkyní

C.1 Kontakty otce s dcerou a postoj OSPOD

Dokud se neprokáže opak, je třeba respektovat, že jsou to rodiče, kteří nejlépe hájí zájmy svých dětí a kteří mají odpovědnost za jejich zdárný vývoj. Celá řada právních předpisů⁸ rodičům garantuje rozhodující úlohu ve výchově, právo vychovávat a stýkat se se svými dětmi, jakož i svobodu žít podle svého. Zároveň je zakotven **předpoklad veřejnoprávní ochrany dítěte, za niž je odpovědný stát.**⁹ **Pozitivní závazky státu neumožňují rezignaci orgánů veřejné moci při řešení vzniklého problému.**

Osobní kontakt dítěte s rodičem je chráněn celou řadou právních předpisů.¹⁰ Občanský zákoník jej chápe jako jedno z práv a povinností, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti,¹¹ kterou jsou rodiče povinni vykonávat ve vzájemné shodě.¹² Dítě, které je v péči jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem. Soud může rovněž určit podmínky styku, styk omezit či dokonce zakázat.¹³ Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.¹⁴ Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje. Brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě

---

⁸ Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte, vyhlášená pod č. 104/1991 Sb., zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další.

⁹ Základním veřejnoprávním předpisem vztahujícím se k ochraně dětí je v České republice zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále je „občanský zákoník“), Úmluva o právech dítěte, Úmluva o styku s dětmi a další

¹¹ § 858 občanského zákoníku

¹² § 876 odst. 1 občanského zákoníku

¹³ § 888 a 891 občanského zákoníku - úprava styku rodiče s dítětem nevyklučuje korekce v podobě limitů, podmínek či jiných omezení včetně zákazu styku nebo zákaz styku je-li v zájmu dítěte

¹⁴ § 888 občanského zákoníku

ve své péči.¹⁵ Rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se spolu dohodnou, jak se rodič, který dítě v péči nemá, bude s dítětem stýkat.

Sociálně-právní ochranou dětí se, mimo jiné, rozumí i ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.¹⁶

Pod pojmem opatření sociálně-právní ochrany dětí lze chápat postupy a činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí při předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání. Proto **významnou úlohu v tomto směru má preventivní a poradenská činnost,¹⁷ tzn. působení na rodiče (nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dětí), aby plnili řádně své povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti a aby se nedostatky v různé podobě a intenzitě co nejdříve odstranily.**

Úroveň vzájemné spolupráce rodičů a součinnost s OSPOD byla od počátku zatížena především odmítavým postojem stěžovatelky k samostatné péči otce o dceru. I když rodičovská (z)odpovědnost náleží oběma rodičům, a z hlediska jejího obsahu jsou v rovnoprávném postavení,¹⁸ stěžovatelka se od počátku snažila otce omezit v jejím faktickém výkonu.

Od rozpadu manželství matka ztěžovala otcí kontakt s dcerou tvrzením, že má psychickou poruchu, není schopen se o dceru řádně postarat, zaujmout ji, silnou fixací dcery na stěžovatelku, zdravotním stavem dcery a v neposlední řadě i nevhodným chováním otce k dceři. Otec se nařčení matky bránil, jelikož měl eminentní zájem na stykách s dcerou, respektoval veškeré podmínky, které mu stěžovatelka stanovila, než mu styk s dcerou umožnila. Styky probíhaly v místě bydliště stěžovatelky, za její přítomnosti, mnohdy i za přítomnosti jejích rodičů, dle jejího programu, časově byl kontakt velmi omezený. Beru v potaz, že OSPOD akceptoval tehdejší podmínky stěžovatelky, jelikož nezletilá byla v době rozpadu manželství rodičů v batolecím věku, primární osobou tak pro ni byla stěžovatelka. Přítomnost druhého rodiče při styku není vyloučená, mnohdy ji stanoví i soudy, většinou po dobu prvních styků či například na počátku soudem stanoveného styku. **Přítomnost druhého rodiče u styku ovšem neznamená kontrolu ze strany rodiče, jak tomu bylo v daném případě.** Mělo by se jednat o dočasné opatření, odborná literatura považuje úpravu styku takovýmto způsobem za spíše nevhodnou, neboť přítomnost obou rodičů přispívá ke gradaci konfliktu a negativní atmosféra významně ovlivňuje i vztah dítěte k rodiči.¹⁹ V daném případě byly stykům mnohdy přítomni i prarodiče, kteří jsou vůči otcí negativně nastaveni. Není divu, že mezi zúčastněnými docházelo ke konfliktům a otec mohl mnohdy působit bezradně. **OSPOD správně vyhodnotil tehdejší situaci v rodině nezletilé, když již v květnu 2012 žádal soud o vypracování znaleckého posudku s ohledem na protichůdná**

---

¹⁵ § 889 občanského zákoníku

¹⁶ § 1 odst. 1 písm. a), b), c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "ZoSPOD").

¹⁷ § 10 odst. 1 písm. a) až f) ZoSPOD

¹⁸ § 858 a §865 občanského zákoníku

¹⁹ Průchová, B., Novák, T. Omezený styk rodiče s dítětem. Právo a rodina, 2004, č. 3, s. 11 a 12

tvrzení rodičů. Je bezesporu velmi důležité pečlivě posoudit, co se v rodině děje, rámcové posouzení je na orgánu sociálně-právní ochrany dětí, podrobná diagnostika je v rukou soudních znalců.

Konstatuji, že OSPOD jednal s oběma rodiči, beru na vědomí, že z personálních důvodů se často měnily sociální pracovnice, přesto na stěžovatelku jednotně působily, aby plnila své povinnosti vyplývající z rodičovské (z)odpovědnosti, tzn., aby otci umožnila styk s dcerou i po dobu, kdy nebyl upraven soudem. Tajemník úřadu a následně i krajský úřad vyhodnotili, že časté střídání sociálních pracovnic není vhodné pro řádný výkon sociálně-právní ochrany, s rodinou tak začala pracovat klíčová pracovnice. Stěžovatelku opakovaně poučila a motivovala, aby dceru na styk s otcem řádně připravila a aby otci předávala informace o nezletilé. Zúčastnila se jako pozorovatel předávání nezletilé, snažila se o setkání rodičů na půdě OSPOD, které se z důvodu nemoci stěžovatelky neuskutečnilo. Vzájemné výhrady rodičů OSPOD vždy prověřil (pokaždé oslovil dětského lékaře, pracovníci FOD) a projednal. Zdůrazňuji, že při ověřování tvrzení rodičů jsou pravomoci OSPOD limitované, jelikož vždy vychází z pravomocí daných mu zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Nemá tudíž takové možnosti jako například Policie České republiky. OSPOD ad hoc řešil množství komplikací při realizaci styku, častokrát **sehrával roli prostředníka v komunikaci mezi rodiči, což bylo mnohdy až nad rámec jeho povinností** a značně zatěžující pro pracovníky, kteří mají v péči i další rodiny. **OSPOD však dostal své preventivní a poradenské povinnosti.**

Ze spisového materiálu vyplývá, že otec nezletilé byl od založení spisové dokumentace mnohem aktivnější v kontaktu s OSPOD než stěžovatelka. Nemohu objektivizovat její tvrzení, že sociální pracovnice stranily otci. Ze spisového materiálu je zřejmé, že se **OSPOD od založení spisové dokumentace Om snažil o zachování jeho kontaktů s dcerou, které podporoval**, což je jeho povinnost, neodporuje-li to zájmu dítěte. Pokud jde o spisovou dokumentaci jako takovou, nelze ji, dle mého názoru, považovat za jednostranně zaměřenou ve prospěch otce. Jeho sdělení jsou zachycena v záznamech či protokolech tak, jak je otec uvedl, bez jakéhokoliv hodnocení či akceptace ze strany sociální pracovnice.

C.2 Korekce styků otce s nezletilou

Je-li to nutné v zájmu dítěte, soud omezí právo rodiče osobně se stýkat s dítětem, anebo tento styk i zakáže.

Za diskutabilní **považuji podporu zákazu styků otce s nezletilou** poté, co stěžovatelka **oznámila podezření ze sexuálního zneužití nezletilé v průběhu asistovaného kontaktu, kterému byla přítomna nejen ona, ale i sociální pracovnice FOD.** Natolik **razantní zásah do rodičovské (z)odpovědnosti otce, jejíž faktický výkon byl již tak velmi okleštěn (asistovanými kontakty po dobu několika hodin) s odvoláním se na doporučení Krajského ředitelství policie Zlínského kraje, z mého pohledu nebyl potřebný.** OSPOD adekvátně a bezodkladně reagoval na informace o možném zneužití nezletilé, jelikož ihned kontaktoval dětskou lékařku, která nezletilou vyšetřila a neshledala známky svědčící o zneužití. Taktéž z pohovoru s pracovnící FOD, která byla přítomna stykům otce s dcerou, nevyplývalo, že by měl otec prostor k nevhodnému chování vůči dceři. OSPOD samozřejmě není kompetentní ke kvalifikovanému posouzení, zda skutečně došlo k sexuálnímu zneužití. Domnívám se však, že **přítomnost dvou osob**

u styku, kdy jednou z nich byla matka a druhou nezávislá osoba, by měla být dostatečnou pojistkou bezpečného kontaktu otce s dcerou.

Podotýkám, že ve vyjádření k návrhu stěžovatelky OSPOD správně upozornil na možná rizika, která s sebou nesl zákaz styku otce s dcerou v případě, že se pohlavní zneužití nepotvrdí, taktéž včas zachytil signály, že vztah otce s dcerou je ohrožován negativním postojem stěžovatelky. Náležitě reagoval na tehdejší poměry, když soud znovu požádal o vypracování znaleckého posudku, který měl mimo jiné posoudit, zda nedochází k negativnímu ovlivňování nezletilé vůči druhému rodiči. Přesto zákaz styku podpořil.

Pokud se týká asistovaného styku, k tomu je nutno přistoupit, jestliže běžná forma styku není aktuálně v nejlepším zájmu dítěte. Pokud osobní kontakt dítěte s rodičem není v nejlepším zájmu dítěte, je třeba podle článku 4 odst. 3 Úmluvy o styku s dětmi²⁰ v takové situaci zvážit možnost osobního styku s dohledem (asistovaný styk) nebo jiné formy styku dítěte s rodičem. Asistovaný styk tak v podstatě **plní dva účely; přítomnost třetí osoby slouží k vytvoření, obnovení nebo znovunavázání vztahu mezi rodičem a dítětem, případně jej pouze monitoruje, potažmo kontroluje jeho průběh (vzájemné reakce rodiče a dítěte).** Terapeut či proškolený sociální pracovník podporují hladký průběh setkání, zejména by se měli snažit podporovat žádoucí komunikaci mezi rodiči navzájem a od rodičů směrem k dítěti. Tato rovina vyžaduje celkovou práci s rodiči (přípravu na setkání, předcházející individuální setkání s rodičem, seznámení asistenčního pracovníka s dítětem). **OSPOD patřičně vyhodnotil situaci Báry, když podporoval asistované kontakty otce s dcerou a následně i navykací režim, který měl bezesporu své opodstatnění** (a to z důvodu několikerych delších časových úseků, kdy se styk otce s dcerou nerealizoval, ať již kvůli častým nemocem dcery, ale i otce, či opakované hospitalizace stěžovatelky).

Nemohu objektivizovat tvrzení stěžovatelky, že otec není schopen dceru zaujmout, zajistit jí odpovídající program či se o ni postarat. Otec se od roku 2011 s dcerou nikdy nesetkal bez přítomnosti další osoby, jeho styky byly a jsou časově značně omezené, a to i v tom směru, že u něj dcera nikdy nespala a neměl možnost odvést ji do jiného místa, než je její obvyklé bydliště. Stěžovatelka otci neumožňuje ani tzv. nepřímý kontakt (telefonický) s odvoláním, že ho dcera odmítá. Otec jí zasílal alespoň pohlednice, jelikož se styky nerealizovaly. Reakce dcery byla, dle jeho sdělení, negativní - tvrdila, že je zašle zpět. **Otec doposud neměl možnost dokázat, zda péči o dceru zvládne. Má-li OSPOD pochybnosti o jeho rodičovských kompetencích, měl by jej motivovat k rozvoji dovedností potřebných pro výchovu dcery i za pomoci odborníka.**

Pro úplnost konstatuji, že stykem dítěte s rodičem se rozumí jakákoliv forma interakce mezi rodičem a dítětem, tzn nejen **přímý (osobní) kontakt dítěte s rodičem**, tedy pobyt či návštěvu dítěte u rodiče, ale také kontakt nepřímý, tzn. jakoukoliv formu komunikace mezi dítětem a rodičem; telefonní, SMS, Skype, e-mail, sociální sítě, poskytnutí informací o dítěti rodiči (byť není způsobila sama o sobě rozvíjet rodičovský vztah s dítětem, je důležitou součástí každého vztahu rodič –

---

²⁰ sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.

dítě), včetně zasílání dárků dítěti.²¹ I když stávající právní úprava neupravuje jiné formy styku než osobní kontakt rodiče s dítětem,²² **styk rodiče s dítětem se chápe nejen jako osobní po dohodnutou nebo soudem stanovenou dobu, ale rovněž jako nepřímý styk.**²³

Pokud se týká traumatizace dcery v souvislosti s asistovanými styky, konstatují, že podoba, kvalita či vůbec realizace jednotlivých styků dítěte s druhým rodičem závisí do značné míry na tom, jak se ke styku dítěte s tímto rodičem staví rodič, který o dítě pečuje. Z vyjádření a aktivit stěžovatelky je zřejmé, že stykům otce s dcerou není nakloněna, přičemž tvorba obrazu otce a vztahu nezletilé k němu je převážně v její rukou. Nadto, širší rodina z její strany (rodiče a manžel) je považují „za nutné zlo“ (znalecký posudek), což rovněž může hrát významnou roli v postoji nezletilé ke stykům s otcem.

Podtrhují, že dosah řádné přípravy dítěte na styk s druhým rodičem je třeba vztáhnout nejen na období bezprostředně před jednotlivými konkrétními styky, ale na celé období péče povinného rodiče o dítě (příprava psychická). Před konkrétním stykem je jejím cílem navození pozitivní nálady u dítěte tak, aby se toto na čas se svým druhým rodičem těšilo a bylo na něj připraveno. Povinný rodič je proto v popsaném smyslu odpovědný za to, že vztah dítěte k druhému rodiči bude podporovat a přispívat k jeho pozitivnímu rozvoji. Tomu ostatně odpovídá zákonem stanovená povinnost dítěte respektovat své rodiče a potažmo i povinnost toho rodiče, s nímž dítě trvale žije, tento postoj dítěte podporovat.²⁴

Obdobně se vyjádřil i Ústavní soud,²⁵ podle něhož po rozpadu rodiny s nezletilými dětmi nejen etika příbuzenských vztahů, ale i zákon zavazují děti k povinnosti své rodiče ctít a respektovat, zatímco rodičovská odpovědnost (za řádnou výchovu dětí) je přikázána oběma rodičům. Proto také, pokud nejsou zjištěny takové skutečnosti, které by vedly k pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti, není (ani při plném respektu k právům samotných nezletilých) zákonného, tím méně pak ústavněprávního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen.

Nelze pominout, že účelem asistovaného styku by mělo být i zhodnocení, nakolik je styk rodiče s dítětem v zájmu dítěte. Styk rodiče s dítětem za účasti třetí osoby je řešením dočasným a po určité době by mělo být učiněno nové rozhodnutí odrážející výsledky dosažené prostřednictvím takto probíhajícího styku. Znalkyně neshledala u otce žádné aspekty, které by jej vylučovaly z výchovné kompetence. S ohledem na silící negativní postoj dcery ke kontaktům s otcem, její nechuť s ním komunikovat (komunikuje prostřednictvím zúčastněné pracovnice),

---

²¹ v souladu s čl. 2 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., Úmluva o styku s dětmi

²² § 888-891 občanského zákoníku

²³ Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha 2009, důvodová zpráva k ustanovení § 888 – s. 37 - 956.

Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975), 1. vydání, 2014, s. 937 – 956.

²⁴ § občanský zákoník § 888 poslední věta, § 889 ukládá rodičům „povinnost zdržet se všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje“

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 125/98, N 105/12 SbNU 87.

navíc kontakt není často z důvodu nemoci dodržován, **je otázkou, zda má stávající režim smysl a plní svůj účel** (podrobně v poznámce pod čarou č. 4).

Závěry soudní znalkyně jsou alarmující, minimálně prarodiče z matčiny strany a její manžel nezletilou proti otci negativně ovlivňovali. Upozorňuji, že **děti postižené syndromem zavrženého rodiče jsou emočně zneužívané programující osobou, přesněji, jsou u nich identifikovány projevy syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. Stav dítěte je tedy nejen rizikový a ohrožující pro jeho současný psychosomatický vývoj, ale i pro jeho budoucí život a partnerské vztahy.**²⁶ Nadto, syndrom zavrženého rodiče se již klasifikuje jako jeden z projevů syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.

Uvědomuji si, že se jedná o situaci, která je jen obtížně řešitelná. Mám však za to, že **vždy, když je byt' jen potenciálně ohrožen zájem dítěte, má stát zasáhnout, aby dostal svému závazku poskytnout ochranu právu na rodinný život**, ač dosavadní odborné poznatky nedávají jednoznačný návod, jaké druhy intervencí by mohly vést k sanaci poškozených vztahů.

Domnívám se, že by měl OSPOD co nejdříve svolat případovou konferenci, které by se zúčastnili i zainteresovaní odborníci spolupracující s rodinou, aby se pokusili nastavit optimální model styků otce s dcerou. Taktéž mám za to, že je třeba odborně pracovat jak s matkou (minimálně na korigování jejích postojů ke stykům dcery s otcem), tak s otcem. **Není vyloučené, že ze závěrů případové konference vyplyne potřeba nové úpravy styků otce s dcerou a navázání spolupráce s odborným zařízením, kde by rodiče absolvovali terapii (ať již rodinnou či individuální).**

S ohledem na skutečnost, že OSPOD správně vyhodnotil nezletilou Báru jako ohrožené dítě²⁷ v souvislosti s dlouhodobě problematickým kontaktem s otcem, který může ohrozit její zdárný vývoj, dávám OSPOD na zvážení, aby se na případové konferenci zaměřil i na řešení zdravotních problémů nezletilé, jež souvisí s asistovanými kontakty s otcem. OSPOD by měl vyhodnotit, zda by neměla být Báře zajištěna odborná pomoc. Nezletilá sice údajně navštívila odborná zařízení, přesto **návštěvy odborníků, kteří s ní kontinuálně nepracují, nevyřeší její psychické rozpoložení a postoj k otci.** Návštěvy odborníka ad hoc, jak je realizovala stěžovatelka, nelze zaměňovat za terapii, stejně tak ji nesuplují ani asistované kontakty.

Podtrhuji, že v případech, kdy nastane situace, kterou rodiče nejsou schopni sami řešit a nerespektují doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí, **je úřad povinen adekvátně a bezprostředně reagovat a rodičům uložit povinnost ve správním řízení nebo rozhodnout o výchovném opatření, jelikož se jedná**

---

²⁶ Podle některých psychologů může dítě odmítat styk s druhým rodičem i proto, že by bylo trestáno či odsuzováno, kdyby na styk přistoupilo - proto se postaví na stranu programujícího rodiče, aby „doma byl klid“. Taktéž dlouhodobé a nezvládnuté konflikty mezi rodiči přinutí dítě volit mezi dvěma odlišnými realitami, otcovou a matčinou.

²⁷ § 10 odst. 3 písm. c) ZoSPOD

o intervenční povinnosti zakotvenou v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí (§ 9a odst. 1 a 2).

Zdůrazňuji, že důležitým aspektem při řešení otázek styku rodiče s dítětem je právě rychlost, neboť prostý běh času může v podobných případech vést k nenapravitelným důsledkům.²⁸

C.3 Prošetření stížnosti

Oba úřady před samotným písemným vyhodnocením stížnosti se stěžovatelkou jednaly, pracovníci krajského úřadu dokonce stěžovatelku navštívili doma, aby s ní projednali doplnění její stížnosti. Úřady tak postupovaly v intencích správního řádu, který při šetření stížnosti umožňuje vyslechnout stěžovatele, osoby, proti nimž stížnost směřuje, nebo další osoby, které mohou přispět k objasnění věci, pokud to úřad vyhodnotí za potřebné.²⁹ Krajský úřad stížnost vyřídil řádně a v zákonné lhůtě.³⁰ OSPOD při následném výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé postupoval v intencích závěrů krajského úřadu, tzn. že s rodinou již pracuje klíčová pracovnice, OSPOD svolal společné jednání rodičů. Stížnost tedy splnila účel, aniž by musel krajský úřad postup OSPOD při výkonu sociálně-právní ochrany dlouhodobě monitorovat či se aktivně podílet na dalších krocích úřadu.

I když jsem konstatovala, že k závěrům krajského úřadu nemám výhrady, ráda bych se vyjádřila k pochybení, jež krajský úřad spatřil v tom, že OSPOD stěžovatelku neinformoval o pohovoru s nezletilou.

Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Vyjádření dítěte v záležitostech, které se ho týkají, se věnuje náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti.³¹ Při své činnosti bere orgán sociálně-právní ochrany dětí v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.³² Podotýkám, že je třeba vycházet z toho, že člověk inteligenčně dospívá mezi 11. a 12. rokem života³³ a na vrcholu výkonu je v tomto ohledu v 16 letech věku. Ostatně i platná právní úprava hranici 12 let považuje za odpovídající pro výslech dítěte.³⁴

²⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ignaccolo-Zenide proti Rumunsku, č. 31679/96.

²⁹ §175 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

³⁰ § 80 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

³¹ Úmluva o právech dítěte čl. 12, § 875 odst. 2 a § 867 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Rovněž nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. II. ÚS 4160/12 (za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu. Současně však není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání a nikoliv na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů). Rovněž viz rozsudek ESLP ve věci C. proti Finsku, ze dne 9. května 2006, č. 18249/02, body 57-59.

³² § 8 odst. 2 ZoSPOD – na rozdíl od občanského zákoníku (§ 875 odst. 2 a § 867) a občanského soudního řádu orgán sociálně-právní ochrany dětí musí při rozhodování o poměrech dítěte přihlížet i k pocitům nezletilého.

³³ Piaget, J.: Psychologie inteligence. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. str. 105-128.

³⁴ Ustanovení § 867 odst. 2 občanského zákoníku, pokud soud zjistil, že dítě je starší 12 let či je mladší a v obou případech je schopno formulovat své názory, je povinen dítě vyslechnout.

Participačním právům dítěte odpovídá i povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, soudu, popř. ostatních zainteresovaných institucí zajistit mu tato práva.³⁵

OSPOD je v rámci monitorování poměrů nezletilého dítěte a při zajištění jeho participačních práv oprávněn dítě navštěvovat a provádět s ním pohovory v místech, kde se právě zdržuje, např. v rodinné domácnosti, škole, školce nebo na půdě úřadu, a to i bez vědomí a přítomnosti jejich rodičů. Ochranu zájmů dítěte **by tak měly zajistit cílené pohovory OSPOD s dítětem bez přítomnosti rodičů. Realizují se v případech, kdy sociální pracovníce potřebuje zjistit názor, přání a pocity dítěte, aniž by dítě mělo obavy z reakce rodičů, tzn. pokud hrozí střet zájmů dítěte a rodiče/rodičů.** V takovém případě musí OSPOD zařadit protokol z jednání s dítětem do tzv. zvláštní složky,³⁶ do spisové dokumentace. Om pak založit záznam, že se uskutečnil pohovor s dítětem. **O takový případ se ovšem v daném případě nejednalo.** Rozhovor nezletilé s pracovnící OSPOD se uskutečnil v říjnu 2015 v rámci sociálního šetření v domácnosti stěžovatelky, započal zcela přirozeně a nenásilně poté, co se nezletilá přestala držet matky a odešla do vedlejšího pokoje za sociální pracovnící, která tam zůstala. OSPOD nepřítomnost stěžovatelky záměrně neplánoval, nesnažil se u nezletilé zjistit její názor na otce, na styky s ním, jako v předešlých pohovorech, kterým byla stěžovatelka přítomna. Dotazy se týkaly běžných záležitostí, např. co má a dělá ráda, co jí chutná apod. Stěžovatelka věděla, že nezletilá hovoří se sociální pracovnící,³⁷ nikdo jí nebránil v tom, aby se hovoru zúčastnila či jej ukončila. **Na rozdíl od krajského úřadu neshledávám pochybení v tom, že OSPOD stěžovatelku neinformoval o pohovoru s nezletilou a jeho obsahu.**

Shrnuji, **OSPOD adekvátně reagoval na vývoj kauzy, jeho aktivity primárně podporovaly právo na rodinný život, tzn. podpora styků otce s nezletilou byla namístě a v jejím oprávněném zájmu.**³⁸ **Za problematický považuji postoj OSPOD v květnu 2013, jelikož se ztotožnil s doporučením orgánu činného v trestním řízení ohledně zákazu styku nezletilé s otcem po dobu šetření orgánů činných v trestním řízení (podrobnosti viz bod C 2 zprávy).**

Krajský úřad věnoval prošetření stížnosti řádnou pozornost, patřičně odůvodnil své závěry a vyjádřil se konkrétně ke všem výtkám stěžovatelky. OSPOD závěry a doporučení respektoval. Jedinou výhradu mám ke konstatování pochybení

---

³⁵ Jedná se především o poskytnutí příslušných informací, včetně důsledků (ne)vyhovění jeho přáním a názorům, o vlivu jakéhokoli rozhodnutí, které se jej dotýká, umožnit slyšení v každém soudním nebo správním řízení, které se jej týká, buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce či příslušného orgánu apod.

³⁶ Podklady pro zpracování spisové dokumentace ve smyslu § 55 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí - čl. 8 odst. 3 směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. 2013/26780-2 zdůrazňuje, že do dané části spisu by měl OSPOD zakládat dokumenty obsahující např. podrobný záznam nebo protokol o jednání orgánu sociálně-právní ochrany s dítětem, které bylo vedeno cíleně bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Tyto písemnosti lze předložit pouze soudu či státnímu zastupitelství v případě, že se údaje týkají trestního stíhání

³⁷ Nezletilá šla za matkou do kuchyně a ptala se jí, zda může sociální pracovníci ukázat své výtvary z kaštanů.

³⁸ Dle judikatury Nejvyššího soudu spočívá právo na rodinný život v udržování a rozvíjení vzájemných citových, morálních a sociálních vazeb mezi nejbližšími osobami (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 3361/2007, www.nssoud.cz).

OSPOD, že stěžovatelku neinformoval o pohovoru s nezletilou, s níž se neztotožňuji (viz výše).

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem dospěla k závěru, že Městský úřad Luhačovice podporou styku nezletilé s otcem nepochybil; jeho postup byl v souladu s platnou právní úpravou a v jejím zájmu.³⁹ **Pochybení úřadu spatřuji v jeho podpoře zákazu styku otce s dcerou, jelikož natolik razantní zásah do rodičovské odpovědnosti otce nebyl přiměřený sledovanému cíli, tzn. předcházení případnému nevhodnému chování či ovlivňování nezletilé Báry otcem.** Soud nevyhověl návrhu stěžovatelky, stávající situace nezletilé je odlišná od poměrů v době zahájení šetření orgánů činných v trestním řízení, proto nepožaduji po OSPOD Luhačovice opatření k nápravě.

Šetření tedy uzavírám dle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

Zprávu o šetření zasílám stěžovatelce, starostce Městského úřadu Luhačovice a řediteli Krajského úřadu Zlínského kraje.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

---

³⁹ Podle ustanovení § 1 ZoSPOD se sociálně-právní ochranou dítěte rozumí, mimo jiné, ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a **působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny**. Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je podle ustanovení § 5 citovaného zákona **zájem a blaho dítěte**. Úmluva o právech dítěte stanoví v čl. 3 zásadu, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.